

Jákob élete

Lekció: Zsolt. 5.
Textus: Gen. 34.

2001. febr. 25.
Gazdagrét

Nézz a tükörbe!

Jákob életének egy újabb mehökkentő, sőt, sokkoló történetét olvastuk. Több szempontból közeledhetünk Sikem és Dina történetéhez. Vizsgálhatnánk abból a szempontból, hogy mi történik Isten népe és egy pogány, kánaáni nép találkozásakor. Kereshetnék választ arra a kérdésre, hogy egy nehéz, küzdelmes időszak után beállt nyugalmat miért szakítanak meg újra drámai események Jákob életében. Éppen csak hogy túl van Jákob a Lábántól való megszabaduláson, a testvérével, Ézsauval való évtizedes konfliktusa elrendeződésén, visszatért Kánaán földjére, letelepedett Sikem városa közelében - miért nem adatik neki békesség? A történetnek azonban nem ez a fő mondanivalója. Nehéz felismerni, hogy valójában mi az üzenete. Miért íratott meg? Mi szándéka lehetett a Szentléleknek azzal, hogy ez a rész benne van a Bibliában (nyilvánvaló, hogy nem kerülhet be az ősatyák életének minden részlete a Szentírásba)? A szentíró miért nem hagyta ki az ilyen véres, az Isten népére nem jó fényt vető eseményeket munkájából?

Azért, hogy tükröt tartson az Isten népe számára. Mert amikor akár Izrael népe olvasta és olvassa e sorokat, akár mi, a keresztyén egyház tagjai olvassuk, *magunkat kell meglátni mintegy tükörben*. Nem az a cél, hogy elborzadjunk a régmúlt szörnyűségein, és az sem, hogy mások nyomorúságait és tévedéseit önigazultan elemezzük. Isten arra hív ma, hogy magunkat lássuk világosabban a Biblia fényében. A történet főszereplőinek jelleme és motivációja nagy részletességgel bomlik kielőttünk. Valóságos személyekkel találkozunk, nincsenek abszolút jók és abszolút rosszak. Jöjjetek, és a Szentlélek bennünket megvilágosító jelenlétét segítségül kérve vizsgáljuk meg a következő 4 személyt ill. csoportot: Sikem, Hamór, Jákob, Jákob fiai.

I. Sikem, az elkényeztetett

Sikem a hasonló nevet bíró város királyának, Hamórnak a fia. A történet főszereplői két generációt képviselnek, az egyik a fiatal felnőttek (vagy felnövésben lévők), a másik pedig a szülei generációja. Látni fogjuk, hogy Sikem és Jákob fiai között hasonlóság van, amint Jákob és Hamór is hordozzák generációs jellegzetességeiket.

Sikem olyan, mint egy mai fiatalember: szenvedélyes, mindent azonnal akar és bármi áron. Meglátja Dinát, és nem tud ellenállni. Nem tud várni, hogy apjánál kezdeményezze egy esetleges frigy létrejöttét. Nem képes uralkodni vágyain, talán nem is akar, a társadalmi szokásokkal mit sem törődve (szexuális kérdésekben sokkal szigorúbb korban vagyunk!) megszerzi magának a lányt. Erőszakot követ el rajta.

Közben halálosan beleszeret Dinába. *"...lelkéből ragaszkodott Dinához, ... mert megszerette ... és szívhez szólóan beszélt a lánnyal."* Az, aki erőszakot követett el, és ezzel egyértelműen rosszat tett, most úgy áll előttünk, mint egy szerelmes ifjú, akinek egyetlen vágya, hogy feleségül vegye az áldozatát. Ezért megkéri apját: *"Szerezd meg nekem feleségül ezt a lányt!"* A kérésben udvariasságnak, tiszteletnek nyoma sincs.

Sikem megszokta, hogy minden az ő akarata szerint történik. Azt olvassuk róla, hogy *"apja háza népe őt mindennél többre becsülte."* Ő volt a család szeme fénye, Sikem városának a hercege. Amikor apja megkeresi Jákóbot, nincsen szó az erőszakról, arról, hogy a fiú bármit is rosszul tett volna: *"A fiam, Sikem, lelkéből ragaszkodik leányotokhoz, adjátok hozzá feleségül!"* Az apa eljár a fia érdekében. Az is feltűnő, hogy Sikem felajánlja Jákóbnak és a fiainak, kérjenek bármennyi pénzt vagy ajándékot, ő megadja azt. Természetesen az apja vagyonából, hiszen neki még semmije sem lehetett. De azt már megtanulta, hogy mi minden intézhető el pénzzel.

Sikem az elkényeztetett első ember a királyi családban. Tette, viselkedése összhangban áll ezzel. Ugyanolyan, mint az az ember ma, aki hasonló körülmények között nő fel: mindent megkap és nem felelős a tetteiért. Ha valamit elront, szülei "rendbeteszik". Megvédik, kimossák őt a bajból, elegyengetik az útját. Ha valamire vágyik - őt mindennél többre becsülik otthon, ezért azonnal megkapja. *A tévesen értelmezett szülői szeretet következtében lesznek gyermekeink ilyenek.*

Szülők, ne féljünk nemet mondani gyermekeink kívánságainak. Ne legyen rossz a lelkiismeretünk, ha valamit nem tudunk megvenni nekik - akkor legyen rossz a lelkiismeretünk, ha a törődést, a szeretetet, a velük töltött időt akarjuk megváltani az ajándékokkal. Különösen ne akarjuk őket megmenteni tetteik következményeitől. Szánalomra méltó az a gyermek, akinek szülei nem hagyják őt felnőni, felelősséget tanulni, mert minden rossz jegy, intő, botrány azzal végződik, hogy anyuka vagy apuka rohan elsimítani a dolgokat. Szánalomra méltó az a felnőtt, aki azért nem képes elfogadni gyermeke rossz jegyét vagy bármilyen intést, büntetést annak életében, mert önmagát szégyelli. Szégyellheti magát, de ha emiatt nem engedi gyermekét felnőni, be kell hogy lássa: jobban szereti magát, mint gyermekét. Így jó esélye lesz arra, hogy egész életében már felnőtt, mégis éretlen gyermeke egyre komolyabb ügyeit fogja rendezgetni.

II. Hamór, a "politikus"

Míg Sikem szenvedélyes és nyílt (mind az erőszakban, mind a szerelemben), apja Hamór, a király, igazi "jó" politikusként vagy diplomataként jelenik meg előttünk. Nem szenvedélyes, se nem egyenes, hanem ravasz, számító és ugyanakkor, mint már láttuk is, nincsenek erkölcsi aggályai. Igazi meglett férfi, aki nem megy fejfel a falnak, és ha gyereke bajba is keveredik, a legjobbat próbája kihozni abból. Ezért keresi meg Jákóbot.

Nemcsak Dinát kéri feleségül fia részére - bár nyilvánvalóan ez az igazi tét - hanem ennél jóval többet ajánl a jövevény Jákóbak és családjának: *"Házasodjatok velünk össze: adjátok hozzánk leányaitokat, és vegyétek el a mi leányainkat! Lakjatok közöttünk. Itt az ország előttetek, lakjatok, járjatok benne szabadon (kereskedés), és telepedjete le (meggazdagodás)."* Hamór tehát a két nép eggyé olvadását, valamint Izrael részére gazdasági előnyöket ajánl fel.

Akár még tisztességes is lehetne az ajánlata. Ez azonban kérdéses, ha megfigyeljük, hogyan adja elő saját népének a Jákób családjával való egyezsége. Először is nem esik szó arról, ami Sikem és Dina között történt, ill. hogy Sikem el akarja venni feleségül Dinát. Majd azt mondják, hogy *"jóságuk, vagyonuk és minde állatuk a miénk lesz azután, csak egyezzünk bele, hogy köztünk lakjanak."* Vagy saját embereiket vezetik félre, vagy Jákóbnak és fiainak hazudtak. Közben úgy tűnik, mintha semmilyen személyes érdekük nem fűződne a dologhoz. Kálvin azt mondja erről: *"Nagyon általános az a kór, hogy magas pozícióban lévő befolyásos emberek, miközben mindeneket saját személyes céljaikra használnak, úgy láttatják magukat, mint akik a köz javát szolgálják, és megjátsszák, hogy a közösség hasznát szolgálják."* (in Wenham: Genesis, 314.)

Hamórban a befolyásával ravaszul visszaélő, a manipuláció eszközében bízó ember áll előttünk. Ne essünk abba a hibába, hogy ismert politikusok neveit kezdjük mondogatni magunkban, vagy pedig arra gondolunk, hogy mi nem vagyunk magas pozícióban ülő emberek. A manipuláció, a kegyes hazugság, a saját céljaink szolgálata más, tiszta és igaz célok láttatásával - a mi eszköztárunkban is jelen vannak. Amikor a házastársadat, a gyermekedet, a szüleidet, vagy bárki mást kívánsz a saját céljaid felé irányítani, és közben gyönyörű és nemes elvekre hivatkozol, ugyanazt teszed, mint az udvarias, sima beszédű Hamór.

"Mert nem jön ki szájukon őszinte szó, belül romlottak, nyitott sír a torkuk, sima a nyelvük." - panaszkodik a zsoltáros (Zsolt.5.10). Nem csak az nyel el, azaz pusztít el másokat, aki üvölt, aki vádol, aki szidalmaz, hanem az is, aki csendben manipulál. Közben esetleg el is hiszi magáról, hogy tényleg a nemes és szent cél mozgatja. Az igazi pusztítás abból fakad, hogy a manipulációra (hazugságra) ugyanúgy rá lehet szokni, mint bármi másra. Az ilyen ember képtelen a nyílt,

egyenes, őszinte beszédre, konfrontációra vagy megbánásra, "vérévé" válik az őszintétlenség. Saját bűne rabjává válik, és már akkor is hazudik, amikor nem érdeke.

III. Jákób, a családapa

Jákób Hamór generációjához tartozik. Hasonlóan megalkuvó, számító emberként látjuk viszont.

Amikor Jákób meghallotta, hogy megbecstelenítették lányát, Dinát, hallgatott, amíg fiai meg nem érkeztek a mezőről (pásztorok). Megdöbbenő ez a kijelentés. Hogyan lehetséges, hogy egy apa semmi jelét nem adja a fájdalomnak, haragnak, gyásznak, amikor tudomására jut, hogy megerőszakolták a lányát?!

Feltűnő, hogy amikor Hamór és Sikem elmennek hozzá, nem ő, hanem fiai tárgyalnak a kánaániakkal. Ők döntenek arról, hogy mi fog történni, mintha Jákóbot az egész ügy nem érdekelné.

A teljes történetben Jákób egyszer szólal meg, miután fiai lemészárolják Sikem lakóit, és akkor is önmagával van elfoglalva: *"Bajba kevertetek, gyűlöltté tettetek engem ennek az országnak a lakói előtt... Én csak kevesedmagammal vagyok, és ha összefognak ellenem, levágnak, és elpusztulok házam népével együtt."* Figyeljük meg, hogy erkölcsi megfontolásnak nyoma sincs abban, hogy fiait elmarasztalja. Nem az a problémája, hogy azok vérfüdt rendeztek, vagy hogy visszaéltek egy vallásos rítussal, a körülmetéléssel, vagy hogy megszegtek az egyezséget. Nem zavarja leánya helyzete, mint ahogy akkor sem tiltakozott, amikor a közös házasságok gondolata volt napirenden. Egyszerűen csak a bőrét félti, és ezért fakad ki fiai ellen.

A szentíró megjegyzi, hogy Dina Leától született, Jákóbnak attól a feleségétől, akit nem szeretett. Nyilvánvaló, hogy Dinát sem szeretette. Nem véletlen, hogy Lea fiai, Simeon és Lévi bosszúlják meg nővérüket, akinek meggyalázása nem fáj apjuknak. Jákób régi természete áll előttünk: erkölcsi meggyőződésében erőtlenség, fél kiállni az igazságért, ha annak ára lehet; kételkedik abban, hogy Istennek hatalma van megvédeni őt (pedig Lábánnal és Ézsauval szemben megmutatta, hogy vele van); nem tesz az ellen, hogy a gyűlölet, amely elválasztotta bátyjától továbbra is elválassza őt fiaitól. *Elveszti családját, elveszti igazságérzetét, elveszti Istenben való bizodalalmát - nem marad más, minthogy saját bőréért aggódjon.*

Fájdalmas, amikor egy embernek, esetleg éppen egy apának, így beszűkül az élete. Amikor nem számít más, mint az ő túlélése: ami nem valóságos egzisztenciális kérdés ma, hanem gyakran csak az, hogy van mit enni és inni, szól a TV, meleg van a lakásban. Emberek ezrei vegetálnak így ezen a lakótelepen. A kényelem az egyetlen, ami számít; család, kapcsolatok, igazság, erkölcsi meggyőződés, Isten - csak egy cinikus grimasz erejéig említhetők. Semmilyen igazságért te sem kockáztatod "békességed", gyerekeidről annyit tudsz, mint Jákób a lányáról, és annyit beszélgetsz velük, mint Jákób a fiaival. Gondold végig, hogy mit látsz magadból Jákóbban, mint tükörben!

Nem csoda, hogy a gyermekek ezt nem bírják, és ahogy Jákób fiai részben az apjuk tehetetlensége miatt rendeznek vérfüdt, úgy szabadul el az erőszak vagy a kétségbeesés a mai tízenévesek között is.

IV. Jákób elkeseredett fiai

A történetben talán Jákób fiai, elsősorban Simeon és Lévi a legellentmondásosabb figurák. Apjuk közönyével éles ellentétben felháborodtak és nagy haragra lobbantak, amikor megtudták, milyen gyalázatot követett el Sikem húgukon és családjukon. Haragukat és fájdalmukat értékelnünk kell! Sokkal szomorúbb lenne, ha apjuktól megtanulták volna a közöny magatartását. Ők (még) olyan fiatalok, akiket bánt az igazságtalanság, részben az, hogy Dinát megerőszakolták, részben az, hogy ezzel családjukat is megbecstelenítették. Hogyhogy néma az apánk?! - gondolhatják jogosan. Amikor Jákób elmarasztalja őket, saját biztonságát féltve, ők azt mondják: *"Szabad úgy bánni a mi*

húgunkkal, mint valami paráznával?" Azaz Sikem semmit sem tehet jóvá a pénzével meg az ajándékaival, és ha Jákób ezt elfogadja, akkor nemcsak Sikem, hanem még a saját apja is úgy kezeli Dinát, mint akinek megbecstelenítése pénzzel elrendezhető. Egyesek azt hiszik, hogy pénzen minden megvehető. Ez a fiatalok világának éles kritikája a felnőttek világával szemben a mai napig - és nekünk meg kell hallani ezt a kritikát, és értékelnünk kell a fiatalok érzékenységét az igazság iránt.

Ugyanakkor azonban Jákób fiai egyrészt álnokságot követnek el, mert tudják jól, hogy nem szándékoznak egyezségben élni a kánaániakkal, másrészt véres bosszújuk sokszorosa annak, amit Sikem követett el családjuk ellen, továbbá a körülmetélést, mint az Isten szövetségének jelét így felhasználni szintén tisztességtelen cselekedet. Végezetül a személyes bosszú átcsap kapzsiságba, hiszen végigfosztják Sikemet. Az igazságérzet, a bántalmazás feletti harag minden egyén értékét letarol. De ne felejtjük el, hogy ebben része van az apa passzivitásának is. Ha Jákób Isten szerinti apaként van jelen a családban, akkor fiai fájdalmát és haragját terelhette volna megfelelő irányba, és nem kellett volna mindennek megtörténnie.

4 személy ill. csoport lett tükörré számunkra, tinédzserek, fiatalok, szülők és nagyszülők számára. Sikem szenvedélyességében, Hámór manipulációjában, Jákób önző közönyében és gyávaságában, valamint Simeon és Lévi érzékenységében és elkeseredésében önmagunkat látjuk meg. Magunkat, gyerekeinket, szüleinket, a generációkat egymásra való hatásukban. El kell hogy ismerjük, hogy ez a sok bűn és nyomorúság itt van az Isten népében, itt van bennünk. Tudta ezt a zsoltáros is, aki azt mondta, hogy *"Uram, te nem leled öröme a bűnben, nem talál otthonra nálad a gonosz"* (Zsolt.5.5). Mégis reménységgel mondja: *"De én bemehetek a házádba, mert te nagyon szeretsz engem, és szent templomodban leborulok, mert tisztellek téged."* (8). Isten szeret, ezért készített bocsánatot, szabadulást és életet számunkra Jézus Krisztusban. Őbenne és általa jöjjünk az Úrhoz, kérve, hogy tisztítson meg bennünket mindattól, amit a tükörben megláttatott velünk. **ÁMEN!**